Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte lørdag den 27. juni 1959 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e.

Til stede var: Finn Moe, Langhelle, Ingvaldsen, Bøyum, Paul Ingebretsen, Hegna, Hareide, Kjøs, Dahl, Røiseland, Offerdal, Vatnaland, Reinsnes, Henrik Svensen, Borten, Hønsvald og Wikborg.

Dessuten deltok utenriksminister Lange i møtet.

Formannen: Jeg beklager at det var nødvendig å sammenkalle den utvidede utenrikskomite nå, men, som det fremgår av innkallelsen, er det dukket opp et spørsmål om ammunisjonseksport til Tunis. Jeg gir ordet til utenriksministeren, så han kan redegjøre for det.

Utenriksminister Lange: For et par dager siden fikk Utenriksdepartementet gjennom Den sivile våpenkontroll en søknad fra Raufoss om eksporttillatelse for 10 millioner skarpe patroner og 50 000 skarpe håndgranater til Tunis, en leveranse på til sammen et sted mellom 5 og 6 millioner kroner. Raufoss hadde alt den 7. januar i år spurt om fabrikken kunne levere inn anbud på en leveranse av noe mindre omfang. Den gang gjaldt det 5 millioner patroner til en verdi av 1 ½ million kroner, og etter behandling i regjeringskonferanse den gang ble det enighet om å tillate eksporten. Men etter behandlingen av Cuba-saken i Stortinget varslet vi om at hvis saken aktualiserte seg, måtte den opp til fornyet vurdering, og det er det som nå er skjedd. Den leveranse som det er spørsmål om nå, er dessuten betydelig økt.

Hvor det gjelder situasjonen i Tunis, er det alminnelig enighet om at den interne situasjon er stabil sett i forhold til andre land i Afrika og i Midt-Østen. Det er videre på det rene at både de Forente Stater og britene til stadighet leverer våpen og ammunisjon til den tunesiske regjering. Videre har vi brakt på det rene at Frankrike i prinsippet leverer nødvendig materiell til de væpnede styrker i Tunis. Det kom opp i forbindelse med en annen sak, som ikke har aktualisert seg foreløpig. Det var spørsmål om bestilling av kystbevoktningsfartøyer her i Norge, og vi fikk da opplyst at Frankrike selv leverer kystbevoktningsfartøyer til Tunis.

Det som eventuelt skulle tale mot en leveranse i dette tilfelle, er da ikke den interne situasjon i Tunis og heller ikke forholdet til Frankrike, men det måtte alene være hensynet til at det foregår en viss trafikk fram og tilbake over grensen mellom Tunis og Algerie av algirske opprørsstyrker. Det hindrer altså ikke Frankrike i å levere materiell til den tunesiske regjering. Vi er derfor i Regjeringen kommet til at all den stund franskmennene synes det er i orden å levere selv, og all den stund britene og amerikanerne leverer til stadighet, kunne det ikke være noe til hinder for at også Raufoss fikk anledning til å levere i dette tilfelle.

Jeg vil gjerne føye til et par ord om situasjonen på Raufoss og Kongsberg. Fabrikkene der er bygd opp etter krigen med en ganske stor kapasitet, og det er ved begge bedrifter en ganske stor stab av fagarbeidere. Deres kapasitet for produksjon

av våpen og ammunisjon er langt, langt større enn den det norske forsvar kan utnytte, så meget mer som jo det norske forsvar for en vesentlig del baserer seg på leveranse av våpen og ammunisjon gjennom våpenhjelpprogrammet, altså fra andre kilder, og finansiert av våre allierte og ikke fra norske kilder. Derfor har spørsmålet om omlegging av produksjonen ved Raufoss og Kongsberg meldt seg med stadig større tyngde, og jeg tror nok det nå er enighet om at man må ta sikte på en ganske vidtgående omlegging, også av den grunn at rent internasjonalt sett avtar etterspørselen etter konvensjonell ammunisjon. Men en slik omlegging tar selvfølgelig tid, og den krever jo bl.a. ny kapital til anskaffelse av nytt utstyr, og i mellomtiden er det et problem å holde bedriftene i gang og å holde arbeidsstokken samlet, så den ikke spres for alle vinder og dens yrkesferdighet går tapt for bedriftene. Det er et hensyn som må veie når man tar standpunkt til hele dette problem, og det har selvfølgelig også veiet med ved Regjeringens vurdering når det mener at man i dette tilfelle må kunne tillate denne eksport.

Formannen: Jeg takker for redegjørelsen. Er det noen som har noen spørsmål?

Røiseland: Eg synest nok dette er tvilsame greier. Det kan no vel seiast ein del som kan nøytralisere argumenta mot, men det er ikkje noko menneske som veit kva som kjem til å skje der nede i dette område, og det er ingen som veit kvar dei våpna kjem til å hamne, om dei til sjuande og sist går til Nasser, eller kvar dei blir av, så eg synest vi skal halde oss borte frå dette.

Omsynet til norsk sysselsetjing og til verksemda på Raufoss synest eg ikkje veg så tungt at ein av den grunn kan gå med på eksporten, så eg fråråd denne.

Kjøs: Det er et hensyn som jeg har tenkt på flere ganger, også i denne forbindelse. Det er at hvis Tunis ikke får våpen og ammunisjon fra noe vestlig land – hvor skal det så hente dette, for at det vil ha det, er jo sikkert. Å nekte å la et land få våpen som det trenger til sitt eget forsvar og til å opprettholde sin status, vil jeg si ikke er riktig, hvis det er et land som lever i ordnede forhold og forsøker å opprettholde ordnede forhold og et relativt demokratisk styresett, slik som de forsøker der nede. Hvis ingen vestmakt ville la dem få våpen, måtte jo resultatet bli at de måtte henvende seg til andre, og jeg kan ikke skjønne at det kan være noen gunstig utvikling for oss om man skulle drive eksporten av våpen og ammunisjon til Tunis over i armene på en kommunistisk leverandør. Det synes jeg er et hensyn som man må ta i betraktning, og da forholdene i landet etter de opplysninger utenriksministeren har gitt, i all fall for tiden må betegnes som stabile, synes jeg det er meget som taler for at man ikke skulle nekte Raufoss å levere denne ammunisjon til Tunis, så meget mer som både USA og England gjør det samme, så vi kommer ikke i noen særstilling blant Vestens stater i så måte.

Jeg tror det er riktig, det som er sagt i denne forbindelse, at man må søke å omlegge produksjonen både på Raufoss og på Kongsberg, så man ikke i slike spørsmål er avhengig av det at man skal holde sysselsettingen i gang der oppe, for

det kan ikke i lengden være et moment som vi kan legge noen avgjørende vekt på. Men i en overgangstid er det selvsagt av betydning å holde på folkene, og det vil jeg si at vi har også hele tiden, i all fall så lenge vi hadde disse bedriftene i militærkomiteen, lagt stor vekt på at de har holdt ved like og utviklet det sivile produksjonsapparat og den del av arbeidsstokken som var beskjeftiget der, for å kunne lette overgangen til større sivil produksjon, når minsket behov etter hvert vil inntre for den militære produksjon. Men jeg synes i dette tilfelle, spesielt fordi jeg ikke vil være med på å drive Tunis over til andre leverandører av våpen, at det er meget som taler for at man skal la Tunis få denne ammunisjon.

Utenriksminister Lange: Det moment som hr. Kjøs der nevnte, har sikkert vært temmelig utslagsgivende for Frankrikes egen holdning til våpenleveranser til Tunis, til tross for at franskmennene mener seg å vite at det foregår trafikk over grensen av algirske opprørstropper, og det har også vært utslagsgivende for britene og amerikanerne. Man kan selvfølgelig da si at det hensyn at de ikke skal bli avhengige av leveranser fra øststater, blir tilgodesett av de tre stormakter, og derfor skulle det ikke være noen nødvendighet ut fra det hensyn at vi leverer. Men det kommer her inn det moment at vi har fått tydelige tilkjennegivelser av at Tunis, og for så vidt også de andre nylig frigitte stater, foretrekker i størst mulig utstrekning å ha som handelspartnere små europeiske land fremfor å ha stormakter, på grunn av stormaktenes fortid som kolonimakter. Det er også et hensyn som bør tas med i vurderingen hos oss. Om vi nekter eksport, vil det bli oppfattet som et mistillitsvotum av regjeringen i Tunis, det vil virke støtende på den, og kommer for så vidt forstyrrende inn i det arbeid som vi har holdt på med i mange år med å bygge opp det best mulige samarbeids- og tillitsforhold til disse nye stater, bl.a. for å bidra til å holde dem i den demokratiske verden.

Når det gjelder faren for at disse våpen skulle komme på avveier – det ble nevnt at de kanskje kunne havne hos Nasser – tror jeg for min del at det er svært liten risiko for det, i hvert fall for at de skal havne hos Nasser, for innenfor den arabiske verden er vel Bourguiba den mest bevisste og konsekvente motstander av Nassers drøm om å bli den samlede arabiske verdens første representant. Jeg tror derfor ikke det er der risikoen ligger, hvis der er noen risiko for at denne ammunisjon og disse våpen skulle komme i andre hender enn den tunesiske. Da tror jeg det er mer reelt å regne med at noe av dem kan havne hos de algirske opprørere.

Henrik Svensen: Det er ikke bare sysselsettingshensyn som taler for at Raufoss bør få denne leveranse, skjønt bedriften beskjeftiger noe sådant som 1 700 mann, men det er også i høy grad beredskapshensyn. Av hensyn til vår egen beredskap er det nødvendig å holde en faglært arbeidsstokk nettopp på ammunisjonsområdet og så å si holde denne arbeidsstokk i trening. Slik som vi har innrettet oss med vår ammunisjonsforsyning, kan denne produksjon, så vidt jeg skjønner, bare baseres på eksport. Etter den vurdering som utenriksministeren har gitt av forholdene i Tunis, har jeg for min del ingen betenkelighet ved å anbefale at Raufoss får ta denne ordren.

Formannen: Jeg har tegnet meg selv. Jeg vil også si at skulle det være noen av disse såkalt underutviklede eller ikke engasjerte land som man med trygghet kunne sende våpen til, måtte det nettopp være Tunis, hvor som utenriksministeren sa, de innenrikske forhold er så stabile som man kan forlange. Dertil kommer at landet jo også er tydelig vestvendt i sin politikk. Vi har jo også det som utenriksministeren nettopp berørte, den konflikt innenfor den arabiske liga, hvor Tunis forlot et møte i Cairo i protest mot Nasser.

Eller må jeg si at den eneste diplomatiske forvikling man kunne vente seg her, ville være fra Frankrikes side, nettopp på grunn av at det jo kan være en mulighet for at en del av ammunisjonen havner i Algerie. Men der kommer jo det inn at så vel De forente stater som Storbritannia leverer, og det har Frankrike avfunnet seg med, og Frankrike er jo selv interessert i å holde et godt forhold til Tunis – som for øvrig i den foreliggende situasjon i høy grad spiller rollen som den som forsøker å megle og få til en løsning i Algeriekonflikten.

Endelig tror jeg nok at det hensyn som hr. Kjøs nevnte, skal man tillegge atskillig vekt. Hvis man studerer hele historien om Egypt og det som ledet opp til Suez-konflikten, vil man jo merke at det begynte med et spørsmål om våpenkjøp, hvor vestmaktene av hensyn til situasjonen i det nære Østen nektet å selge våpen til Egypt, og den første tilnærmelse mellom Egypt og Sovjet-Samveldet skjedde på grunnlag av et våpenkjøp, riktignok ikke fra Sovjet-Samveldet, men fra Tsjekkoslovakia. Det var den første tilnærmelse, og jeg synes ikke man skulle risikere noe lignende for Tunis' vedkommende. Jeg tror i det hele tatt det er av vesentlig betydning for at Vestmaktene skal komme i et godt forhold til disse landene, at man gir dem følelsen av at man behandler dem som regulære stater. Og Tunis er en helt regulær stat, hvis uavhengighet er anerkjent, og som har diplomatisk forbindelse med en lang rekke land. Men hvis man så ikke vil levere varer til dem, og våpen og ammunisjon, får de igjen følelsen av at de behandles som en mindreverdig kategori, og det tror jeg man skal være forsiktig med, når – som sagt – forholdet er så rolig innenrikspolitisk, og landet er så vestvendt, som tilfellet er for Tunis' vedkommende.

Wikborg: Den situasjon vi nå igjen er oppe i, viser hvor uheldig det er for det første at vi har overkapasitet på dette produksjonsområde, og for det annet at vi ikke har en klart definert politikk når det gjelder eksport av denne slags ting. Nå sier utenriksministeren at nekter vi å levere, så skaper det vanskeligheter, det betraktes som uttrykk for mistillit. Det kan muligens skape vanskeligheter for våre andre handelsinteresser, så vi snører oss etter hvert inn i problemer som vi på ingen måte burde komme opp i. Derfor tror jeg tiden er inne til at vi tar et klart prinsippstandpunkt, og ikke på denne måte stadig tar disse problemene opp hver gang de nå tilfeldigvis melder seg. Jeg for min del holder på det enkle prinsipp at vi ikke eksporterer våpen og ammunisjon til andre land enn dem vi står i militær allianse med. Jeg vil utelukke alt annet. Jeg tror man også i politikken undertiden er nødt til å ta forholdsvis absolutte standpunkter og bli stående på dem. Det vil

forenkle problemene utadtil, og det vil også fremtvinge en omlegging av Raufoss i sivil retning.

Jeg vet ikke hva man kan risikere at våpnene kan bli brukt til der nede. Jeg vet ikke om det kan tenkes en ny aggresjon av araberstatene mot Israel, og at disse våpen kan bli brukt mot Israel. At de vil bli brukt i Algerie, er vel det sannsynligste.

Det er for meg ikke noe argument at De forente stater, Storbritannia og Frankrike leverer våpen. Det er så mange underlige tråder i den internasjonale politikk, ikke minst når det gjelder stormaktenes og privates rustningsinteresser og meget av den slags, så de veier er nokså uransakelige. Men vi er ikke noen stormakt, og vi står i en enklere og kanskje også mer utsatt stilling.

Det moment hr. Kjøs nevnte, synes jeg ikke vi behøver å ta noe nevneverdig hensyn til, for Tunis får jo øyensynlig det landet trenger, fra Amerika og Storbritannia, så det blir ikke kastet i armene på østblokken om vi ikke går med.

Jeg forstår det sådan at man ikke har forelagt dette hverken for Frankrike eller for NATO. Men bortsett fra det tror jeg at vi står oss på i en så skiftende verden som den vi lever i, hvor araberstatene går en vei i dag og en annen vei i morgen, ikke å sende ammunisjon dit ned, og jeg skulle ønske at vi kunne gjennomføre det prinsipp som jeg nevnte, bare å eksportere våpen og ammunisjon til våre allierte.

Røiseland: Vi har drive våpeneksport opp gjennom åra, det står ikkje til å nekte, men eg synest nok vi skal passe oss litt på det området. Vi påstår, og med rette, at Noreg er eit fredselskande land, og det er vel ingen som i grunnen tvilar noko eigenleg på det. Vi seier også at vi skal ikkje ha noka interesse av rustningar. Då synest eg vi skal vere veldig varsame med å gjere noko slikt at vi kan bli mistenkte for at vi faktisk tener på rustningane. No, dette blir no ikkje i så stor målestokk, det blir for så vidt reine bagatellar. Men i visse situasjonar skal det ikkje så mykje til for å setje seg sjølv i ei vanskeleg stilling og svekkje seg moralsk.

Det er nok så i dag at faren for at desse våpen skal gå til Nasser, ikkje er stor. Men kven veit korleis det er i morgon eller neste veke? Vi har sett at i araberverda skifter situasjonane nokså raskt. Lat gå med at situasjonen i dag er slik at det ikkje er nokon fare for dette, og at den kanskje jamvel vil kvesse seg meir til mellom Nasser og Tunis. Då kan det gjerne vere at Nasser ikkje vil vere så serleg oppglødd for dette. Heile situasjonen i araberverda meiner eg er så labil at vi skal halde oss klår av våpeneksport dit.

Ingvaldsen: Jeg kan godt forstå at man har betenkeligheter. På den annen side vil jeg si at hr. Wikborgs resonnement forekommer meg å være temmelig forenklet. Hvis alle skulle resonnere på den måten, ville det jo bli nokså vanskelig for en sådan stat i det hele tatt å få noen forbindelser i den vestlige verden.

En ting jeg kunne tenke meg kunne spille en viss rolle for vurderingen her, er at når nå Norge har fått denne forespørsel, kan det skyldes at forbindelsen med Frankrike, England og Amerika er blitt brutt, at det er oppstått et eller annet ekstraordinært som gjør at vi har fått forespørselen. I så fall ville jeg være betenkt

ved å gå med på eksport. Men hvis det er en kurant konkurransemessig affære, hvor altså ikke spesielle politiske forhold har gjort at vi er kommet inn i bildet, vil ikke jeg ha noen betenkelighet ved at vi tar mot leveransen.

Utenriksminister Lange: Jeg kjenner ikke til at det er skjedd noen endring i og for seg i forholdet hvor det gjelder våpenleveranser fra Storbritannia og De forente stater. Raufoss er blitt anmodet om å inngi anbud i konkurranse med andre, så det er overveiende sannsynlig at får ikke Raufoss anbudet, så får en annen fabrikk i et vestlig land det.

Jeg vil gjerne føye til at det beredskapshensyn som militærkomiteens formann her gjorde gjeldende, er reelt. Selv om vi i øyeblikket har innrettet oss for anskaffelse av våpen og ammunisjon gjennom utenlandshjelpen, så vil jo, hvis vi kommer opp i en kritisk situasjon, og særlig hvis vi kommer i krig, behovet for norsk produksjon av ammunisjon øyeblikkelig melde seg. Det er for den situasjon at beredskapshensynet veier, og at det er en nødvendighet ved norske bedrifter å ha en stab av arbeidere som virkelig kan gå inn i en produksjon som i en sånn situasjon vil bli nødvendig.

Wikborg: Det var til hr. Ingvaldsen som mente at mitt resonnement var svært forenklet, og at det ville bli vanskelig for disse land i det hele tatt å få våpen og ammunisjon. Jeg tror ikke det er noen fare for det. Men vi er ikke noen stormakt, vi står ikke i noen stormaktsstilling. Vi er tvert imot en liten stat, som nettopp fordi vi er fredselskende, fordi vi ikke har noen spesielle interesser i rustninger og den slags, står så sterkt som vi gjør, som megler, som noen som kan gå mellom de andre. Jeg synes at vi må ikke for et relativt lite beløp selge noe av den goodwill vi har i verden, og den mulighet vi har som et lite land til å være litt av en fredsstifter og noe av en megler.

Det er hensynet som for meg spiller så stor rolle. Ellers tror jeg det undertiden gjelder også i politikken at det enkle er det beste.

Kjøs: Jeg synes at den ramme som hr. Wikborg trakk opp, er for snever, at vi skulle innskrenke oss til eventuelt kun å levere til våre allierte. Det er etter min oppfatning nemlig slik at vi har en virkelig interesse i at land i den stilling som Tunis står i, får tilførsler av det nødvendige de trenger av våpen og ammunisjon fra vestlige land, og jeg anser det for å være av betydning at de kan ha kontakt med et lite land som oss. Det svekker ikke tilliten og det undergraver på ingen måte den rolle vi kan spille som megler i internasjonale situasjoner og forhandlinger, at vi har kontakt av den art.

Jeg kan ikke se at de argumenter hr. Wikborg har anført, er tilstrekkelige, men jeg forstår at vårt prinsipielle syn på dette er forskjellig. Hr. Wikborg vil vi i det hele tatt ikke skal eksportere utenfor den allierte krets, og da er jo for så vidt diskusjonen opphørt, når vi når den begrensning. Jeg mener det dekker ikke de reelle interesser som vi også bør være med å vareta. Og hvis man erkjenner at det er nødvendig at England og Amerika gjør det, er det intet som helst moralsk moment

som kan anføres mot at vi også gjør det. Vi er jo ikke noe bedre vi enn de andre, i all fall oppfatter jeg det slik.

Hegna: Jeg vet ikke hvor meget bedre vi er enn andre, men det var ikke egentlig den side av saken som jeg hadde tenkt å snakke om.

Her har man reist spørsmålet om forskjellige prinsipper når det gjelder fremgangsmåten i forbindelse med våpeneksport. Alle er for så vidt enige om at man etter hvert bør få lagt om produksjonen slik at spørsmålet om eksport av våpen og ammunisjon i minst mulig grad kan komme til å bli aktuelt. Men på den annen side er vel også alle klar over det argument som særlig sterkt er blitt fremholdt av militærkomiteens formann med tilslutning av andre, at av beredskapsmessige hensyn må man ha en produksjonskapasitet som er større enn det som motsvares av et forbruk under fredelige tider. Og skal denne kapasitet da kunne slå ut i produksjon – hva den må gjøre, forutsatt at man skal ha den beredskapsmessige side tilfredsstillet – ja, så har man to ting å gjøre, enten å lagre eller å eksportere.

Dette spørsmål er jo gammelt, og man har drøftet prinsippene, og prinsippene er utformet i midten av tredveårene en gang. Men ikke bare det, de er blitt bekreftet ved den debatt som man hadde om Cuba-affæren. Da ble det jo for en stor del henvist til det, og hvis jeg ikke husker feil, sa fungerende president at her hadde man å gjøre med et stortingsvedtak, som fordi det ikke var opphevet, sto der. Det står der også nå. Jeg ser ikke annet enn at den eksport som man her har lagt fram til drøftelse, må tilfredsstille de krav som ligger i det vedtaket av 1935.

Slik som situasjonen har vært, kan jeg ikke skjønne annet enn at det som for så vidt foreligger til drøftelse her, er at Regjeringen er opptatt med dette, at her kan det forekomme vurderingsspørsmål hvor Regjeringen vil høre om denne komite også er av den oppfatning at det er i samsvar med det prinsippet Stortinget har fastlagt, og det kan jeg ikke skjønne annet enn at det er.

Så er det reist spørsmål om man skulle følge andre prinsipper. Det spørsmål kan selvfølgelig reises. Jeg synes nok at når spørsmålet først er reist, så får man ta det opp enten det er nødvendig i denne situasjon eller ikke. Her vil jeg si med en gang at så vidt jeg forstår i den situasjon som man har med de militære bedriftene nå, er prinsippene lagt til rette, de er brukbare og de er de som egner seg best slik som situasjonen er for disse bedriftene.

Jeg tror nok at vi vil komme i et nokså utilfredsstillende forhold – jeg vil ikke legge den avgjørende vekt på det sysselsettingsmessige, men på det rent politiske eller for så vidt gjerne det moralske – hvis man skulle ta det standpunkt at man vil forkaste enhver våpeneksport til andre enn til våre allierte. Men den side av saken vil jeg ikke gå nærmere inn på nå. Jeg vil bare si at det er klart at hvis det er noen som ønsker man skal tilrettelegge andre prinsipper enn dem som nå står der, det som Regjeringen har rettet seg etter og det som er uttalt i Stortinget, da må man ta det opp og se hvor langt man kommer, om man skulle finne fram til noe nytt, eller om man vil falle tilbake på det som Stortinget vedtok i 1936, og som, så vidt jeg forstår, ble bekreftet under debatten om Cuba-eksporten.

Borten: Jeg vil gjerne spørre om et par-tre ting før jeg tar standpunkt. Det er nå helt klart at Tunis ikke er formelt i konflikt med noen som helst av en eller annen art? Jeg må tilstå at jeg kjenner ikke forholdene så veldig godt.

Utenriksminister Lange: Det er helt på det rene.

Borten: Likeså er det første gang det er tale om forespørsel fra araberstatene om leveranse av ammunisjon?

Utenriksminister Lange: Vi har jo hatt forespørsel fra Egypt i sin tid om kjøp av de utrangerte Vanguardflyene. Det står prinsipielt i akkurat samme stilling. Den gang sa vi nei både til Egypt og til Israel, fordi vi regnet med at situasjonen dem imellom var så labil. Nå har spørsmålet om forholdet til Israel vært brakt inn hvor det gjelder Tunis' vedkommende. Jeg tror ikke det er noen sannsynlighet for at man behøver være redd for en vepnet konflikt mellom Israel og Tunis.

Borten: Så er det leveranser til Nasser og til opprørerne. Hvor får de tak i våpen nå stort sett?

Utenriksminister Lange: Opprørerne får, så vidt vi vet, sine våpen gjennom stråmenn, ikke så mye fra andre regjeringer, bortsett fra at de nå nylig har sluttet avtale med den kinesiske regjering i Peking. Men om de leveransene er kommet i gang er meget tvilsomt. Avtalen er ganske nylig avsluttet, og tar vel mer sikte på fremtiden enn på den aktuelle situasjon. Vi kjenner ikke i detalj til det, men det inntrykk en sitter igjen med, er at de algirske opprørerne får kjøpt gjennom stråmenn som opptrer kamuflert. Men dette er ikke et sånt tilfelle. Her er det den tunesiske regjering som har bestilt til sitt eget behov.

Borten: Jeg synes heller ikke at det skille som hr. Wikborg satte opp, kan aksepteres helt ut, fordi det forutsetter en blokkdannelse i verden som varig tilstand. Hvis vi skulle eksportere våpen bare til dem vi for tiden er alliert med, vil det være slik at en må forutsette at verden er oppdelt i blokker. Ellers vil jo de land som er utenfor blokken, ikke kunne ha noen mulighet for å skaffe seg ammunisjon, dersom alle andre resonnerer likedan som hr. Wikborg.

Formannen: Jeg kan bare for den verdi det må ha, lese opp de vedtakene som vi fattet her i mars. Statsministeren uttalte da:

> «Det skal ved avgjørelsen legges avgjørende vekt på de utenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land der det er borgerkrig.»

Det vedtak som Stortinget da gjorde, har følgende ordlyd:

> «Stortinget tar til etterretning den erklæring statsministeren på Regjeringens vegne har lagt fram. Stortinget vil sterkt understreke det

prinsipp at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurdering må etter Stortingets mening være avgjørende for om eksport skal finne sted.»

Det var vedtaket.

Må jeg få lov å føye til at jeg tror nok det prinsippet som hr. Wikborg foreslår, er langt videre og kan ha langt større konsekvenser av en art som bryter med disse vedtak og den politikk som vi fører nå. Hvis vi skal følge hr. Wikborgs prinsipp, må vi altså uten videre kunne eksportere til Frankrike, og at den ammunisjon kan havne i Algerie, er det vel ikke noen grunn til å tvile på. Man har i all fall oppdaget at en god del av den amerikanske våpenhjelp brukes av Frankrike i Algerie, i strid med forutsetningene. At det skulle lette noe å gå over til et slikt prinsipp som hr.Wikborg foreslår, tror jeg derfor ikke.

Røiseland: Det var til hr. Hegnas innlegg. Eg meiner at han har heilt rett i at konstitusjonelt har Regjeringa sitt på det tørre, om ho går med på denne eksporten, for han vil ikkje vere i strid med stortingsvedtaket. Men på den andre sida må det vel vere heilt klårt at føresetnaden for stortingsvedtaket var ikkje at det skulle gjevast grønt ljos for kvar eksport som låg innanfor denne ramma. Stortinget har vel rekna med at innanfor eit visst område er det ikkje nokon diskusjon, her skal all eksport vere forbode, men seinare får ein sjølvsagt vurdere reint politisk om det skal vere eksport eller ikkje. Om Regjeringa eksporterer til det område det gjeld, er det ikkje noko konstitusjonelt ulovleg, men det er klårt at det kan diskuterast politisk.

Så vidt eg forstår, kan ein vel eksportera våpen til Franco no utan å kome i strid med stortingsvedtaket. Der er ikkje borgarkrig i Spania. Det kan vel diskuterast om borgarkrig trugar. Det stod rett nok i «Dagbladet» at det er vel ikkje lenge før den vil kome. Der er det ikkje nokon grunn til å tru at Spania vil kome i krig med nokon andre, så eg trur nok at stortingsvedtaket ikkje er til hinder for eksport til Franco.

Borten: Utenrikspolitiske grunner, står det.

Røiseland: I det gamle vedtaket frå 1935 står ikkje det.

Borten: Men nå.

Røiseland: Det er klårt at det skal politisk vurderast, men dersom vi er samde om at det skal politisk vurderast, og vi så vurderer for Tunis, kan det hende det ikkje er så opplagt at det kan sendast ammunisjon til Tunis. Eg synest at så labil som situasjonen er i araberstatane, skal vi ikkje selje til Tunis.

Hegna: Jeg har kanskje uttrykt meg uklart. Jeg mener ikke at man ikke skal underkaste spørsmålet en rent politisk vurdering. Det mener jeg. Men jeg ville gjerne føre dette spørsmål tilbake til det vedtak Stortinget har gjort. Her ble det

nemlig reist spørsmål om prinsipper som i temmelig høy grad atskiller seg fra dem Stortinget tidligere har vedtatt.

Wikborg: Jeg synes det er uten videre klart at vi kan ikke eksportere våpen til Frankrike etter det stortingsvedtaket, for det er et land som er i krig eller i all fall i borgerkrig. Det faller derfor under alle omstendigheter bort, slik at en gjennomføring av det prinsipp jeg holder på, vil ikke volde noe problem for så vidt, så lenge man holder seg til det gamle vedtak. Men jeg er slett ikke sikker på om hr. Hegna har rett i at man er innenfor vedtaket ved å levere til Tunis, for man må vel i det minste si at der nede truer krig hele tiden, borgerkrig truer, og det er en fare for at våpnene ad omveie kan komme til Algerie. Den som har litt kjennskap til hva som foregår i araberstatene og hele det korrupte systemet der, må jo vite at noen garantier får vi ikke. Jeg må derfor fastholde mitt syn at jeg synes vi skal la være å gjøre dette.

Formannen: Jeg har tegnet meg selv. Jeg må jo si at her skal vi ifølge Stortingets vedtak foreta både en innenrikspolitisk og en utenrikspolitisk vurdering. Det kan være interessant i denne forbindelse å nevne at den britiske regjering hadde en lignende vurderingssak for ikke så lenge siden, da det var spørsmål om å levere våpen til Irak, hvor situasjonen jo er veldig flytende, og hvor det gjorde seg delte meninger gjeldende, men hvor den britiske regjering til slutt allikevel gikk inn for å levere våpen til Irak nettopp ut fra den oppfatning at dette kunne være et middel til å holde Irak – jeg kan ikke si innenfor den vestlige linje, men i et godt forhold til vestmaktene. Jeg må si at jeg for mitt vedkommende tror at nettopp ut fra en utenrikspolitisk vurdering er det hensyn avgjørende.

Hvis altså nå et land som man betrakter som et skikkelig land – for å bruke det uttrykk – sier til Tunis: «Nei, dere ser vi på på den måte at vi tør ikke levere dere våpen», tror jeg ikke det tjener Vestens sak. Ut fra nettopp det hensynet og den videre konsekvens som hr. Kjøs gjorde oppmerksom på – at så henvender Tunis seg til andre kilder som vi ikke har noen interesse av – tror jeg at den utenrikspolitiske vurdering her også går i retning av at vi bør levere denne ammunisjon.

Langhelle: Jeg skal være ganske kort. Jeg er fullt ut enig med dem som mener at i dette konkrete tilfelle vil det være rimelig og riktig å tillate eksport.

Hr. Wikborg har satt seg selv i en særstilling. Han har trukket opp visse retningslinjer, som ikke er de som Stortinget har trukket opp, men som gjør eksport til Tunis helt utelukket. Dermed er jo spørsmålet svært enkelt fra hans synspunkt.

Hvis man vil ta hensyn til Stortingets forutsetninger, er det første spørsmål: Er dette i strid med Stortingets forutsetninger? Det må jeg for min del svare nei til. Men jeg er klar over at her foreligger det en politisk vurdering. For så vidt diskuterer hr. Røiseland på samme grunnlag som vi andre, men kommer til en annen konklusjon. Men jeg synes alt tatt i betraktning at en vurdering av både de innenrikspolitiske forhold i Tunis og Tunis' forhold til nabostatene omkring skulle

gi som resultat at å tillate eksport i dette tilfelle ikke vil være i strid med Stortingets forutsetninger.

Formannen: Ingen flere har forlangt ordet. Da får vi vel la denne debatt tale for seg selv, og overlate avgjørelsen til Regjeringen.

Møtet hevet kl. 10.50.